Vlaams Parlement

1469 (2017-2018) – Nr. 2
ingediend op 20 maart 2018 (2017-2018)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Koen Daniëls, Jos De Meyer en Caroline Gennez

over het ontwerp van decreet

tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010,
wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:
Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;
Ann Brusseel, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:
Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;
Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:
1469 (2017-2018) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

INHOUD

I. Toelichting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs 4
1. Het waarom van de hervorming 4
2. Doelstellingen van de modernisering 5
3. Manier van aanpakken 5
4. Wat staat er wel en niet in het ontwerp van decreet? 6
5. Eerste graad secundair onderwijs 6
6. Tweede en derde graad secundair onderwijs 8
6.1. Nieuwe indeling en actualisering van het studieaanbod 8
6.2. Finaliteit en samenstelling van de studierichtingen 9
6.3. Schematische voorstelling van de matrix: 8 studiedomeinen 10
7. Schoolorganisatie, concordantie en programmatieregels 11
II. Bespreking 13
1. Vragen en opmerkingen van de leden 13
1.1. Tussenkomst van Caroline Gennez 13
1.2. Tussenkomst van Kathleen Krekels 14
1.3. Tussenkomst van Koen Daniëls 14
1.4. Tussenkomst van Jo De Ro 17
1.5. Tussenkomst van Jos De Meyer 18
1.6. Tussenkomst van Björn Rzoska 18
1.7. Tussenkomst van Kathleen Helsen 18
2. Antwoorden van minister Hilde Crevits 20
III. Stemmingen 21
1. Artikelsgewijze stemming 21
2. Stemming over het geheel 21
Gebruikte afkortingen 22
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

In de Commissie voor Onderwijs werd op datum van donderdag 8 maart 2018 het ontwerp van decreet tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs, besproken en goedgekeurd. Bij haar uiteenzetting maakte minister Hilde Crevits gebruik van een presentatie die terug te vinden is op de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs

Bij de aanvang van haar uiteenzetting wijst minister *Hilde Crevits* erop dat het voorliggende ontwerp van decreet reeds een lange en rijke voorgeschiedenis heeft. Er is al heel veel inkt over gevloeid en heel veel over gedebatteerd, maar uiteindelijk heeft de Vlaamse Regering knopen doorgehakt. Met de steun van deze commissie en dit parlement zal men nu eindelijk vooruit kunnen met een hervorming die al lang gevraagd is en waarbij de lange en sterke traditie van onderwijs die Vlaanderen kent absoluut gerespecteerd wordt. Ons Vlaams onderwijs behoort tot de absolute top. En dit niet in het minst door de gedrevenheid van het onderwijspersoneel dat elke dag voor de klas staat. De sterke punten van ons secundair onderwijs moeten gekoesterd worden. Maar er zijn ook verbeterpunten die moeten worden aangepakt.

1. Het waarom van de hervorming

Er hoeft niet lang te worden stilgestaan bij de redenen die aan de grondslag liggen van de modernisering van het secundair onderwijs, er is daar immers al heel vaak over gedebatteerd. Ze werden ook al vermeld in het masterplan uit 2013. Het Vlaams regeerakkoord bepaalt dat verder uitvoering wordt gegeven aan dit masterplan dat het kader vormt voor de modernisering. De uitrol van het masterplan is volop bezig. De meeste maatregelen zijn al uitgevoerd of in uitvoering. Vorige week nog werd in deze commissie het ontwerp van decreet rond duaal leren besproken, half januari werd het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 en de Codex Secundair Onderwijs, wat onderwijsdoelen betreft, en tot wijziging van de decreten Rechtpositie onderwijspersoneel (hierna decreet Onderwijsdoelen) goedgekeurd, het STEM-actieplan is in uitvoering. Allemaal elementen die deel uitmaken van het masterplan secundair onderwijs, wat men overigens al eens durft te vergeten.

Het voorliggende ontwerp van decreet, dat de structuur en organisatie van het secundair onderwijs actualiseert, is dan ook geen 'big bang'. Stap voor stap is er weloverwogen vormgegeven aan deze maatregelen in samenwerking en overleg met alle betrokken actoren. Dit proces resulteerde in mei 2016 in twee conceptnota's die de modernisering van het secundair onderwijs definitief vormgegeven hebben en die verder verfijnd werden via het addendum van 13 januari 2017 en de mededeling van de Vlaamse Regering van 24 maart 2017.

De problemen zijn genoegzaam gekend. Zo haalt één op de tien jongeren geen diploma secundair onderwijs (10,4 percent in het schooljaar 2015-2016). De meest recente cijfers ter zake laten trouwens opnieuw een lichte stijging zien. Er moet dus blijvend aandacht zijn voor die problematiek. De modernisering wil die ongekwalificeerde uitstroom dan ook terugdringen.

Te veel studierichtingen bieden ook niet wat ze beloven. Leerlingen worden ongelijkmatig voorbereid op het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. De verschillen tussen studierichtingen zijn groot. Sommige doorstroomrichtingen bieden minder kans op slagen in het hoger onderwijs. En afgestudeerden van

arbeidsmarktgerichte studierichtingen die de stap zetten naar de arbeidsmarkt beschikken nog te vaak niet over de competenties en kwalificaties die de arbeidsmarkt nodig heeft. De uitgebreide analyse die indertijd AKOV, nu AHOVOKS, hierover maakte, spreekt boekdelen.

Veel leerlingen doen, al van in het basisonderwijs, een leerjaar nog eens over. Veel leraren beschouwen zittenblijven als de enige mogelijkheid om te differentiëren bij substantiële tekorten. Ouders en leerlingen denken ook soms dat zittenblijven in het secundair onderwijs de enige manier is om de kans op doorstroming naar het hoger onderwijs gaaf te houden. Zowel voor de overheid als voor de ouders en de leerlingen is zittenblijven duur. Tegelijkertijd weten we dat zittenblijven op lange termijn geen, of zeker niet in alle gevallen, leerwinst oplevert en vaak ook geen positieve invloed heeft op de verdere schoolloopbaan en de kwalificatiekansen van leerlingen. Het is zelfs een belangrijke voorspeller voor ongekwalificeerde uitstroom.

Sociale afkomst bepaalt ook nog te veel de school- en studiekeuze, de slaagkansen en studieresultaten van jongeren. Het huidige onderwijssysteem slaagt er bijwijlen nog onvoldoende in om sociale ongelijkheid weg te werken, ondanks de enorme inspanningen en investeringen.

Ook ziet men in recente peilingen dat de eindtermen voor onder andere wiskunde, Frans en PAV onvoldoende bereikt worden in bepaalde studierichtingen. Er is daarnaast ook geen eensgezindheid over de inhoud van algemene vorming.

Tot slot toont internationaal onderzoek (onder andere het PISA-onderzoek) aan dat zowel onze beste leerlingen als de grote middenmoot significant minder sterk beginnen te presteren. Dat blijkt onder meer het geval te zijn voor leesvaardigheid en wiskunde.

2. Doelstellingen van de modernisering

Ook de doelstellingen zijn genoegzaam gekend. De minister zal ze dan ook niet allemaal overlopen. We willen een onderwijs dat jongeren in de eerste plaats laat openbloeien om zo open, brede en sterke persoonlijkheden te ontwikkelen. In onderwijs moet elke jongere uitgedaagd worden, zodat zoveel mogelijk jongeren op een zo sterk mogelijke wijze geschoold kunnen worden.

Leerlingen een beter beeld laten krijgen van wat ze kunnen, ontdekken wat hen interesseert en waar hun mogelijkheden liggen is bijzonder belangrijk. Zo worden studiekeuzes weloverwogen keuzes en worden ze minder afhankelijk van de toevallige sociaaleconomische of sociaal-culturele situatie van leerlingen.

Het is de bedoeling dat alle leerlingen op het einde van de rit minstens de sleutelcompetenties bezitten om goed te functioneren in de samenleving. Dat ze goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt of op verdere studies. Dat ze een goede kenniscomponent meekrijgen. En vooral, dat ze uitblinken in hun mogelijkheden.We willen het best mogelijke onderwijs voor élke leerling.

3. Manier van aanpakken

Het ontwerp van decreet dat vandaag ter bespreking voorligt, vormt het sluitstuk en meteen ook het startschot voor de progressieve invoering van de modernisering van het secundair onderwijs per 1 september 2019 op het vlak van structuur en organisatie. Voor de inhoudelijke modernisering werd het startschot gegeven met het decreet Onderwijsdoelen dat hier half januari van dit jaar werd goedgekeurd.

Het voorliggende ontwerp van decreet is een wijzigingsdecreet waarmee bestaande bepalingen van de Codex Secundair Onderwijs worden gewijzigd en nieuwe er worden aan toegevoegd. De progressieve invoering houdt in dat tal van bepalingen geleidelijk uitdoven en andere geleidelijk ingaan, gespreid over zes schooljaren vanaf de startdatum van de modernisering. Omwille van transparantie en leesbaarheid is er bewust voor gekozen om deze omschakeling tekstueel niet binnen de bestaande artikelen te verwerken, maar om voor bepaalde onderdelen telkens twee aparte afdelingen te voorzien. De ene afdeling bevat dan – in een transitieperiode – de huidige en uitdovende bepalingen, en de andere afdeling de nieuwe bepalingen die geleidelijk van kracht worden.

4. Wat staat er wel en niet in het ontwerp van decreet?

Het is eveneens van belang om te duiden wat er wel en niet in het ontwerp van decreet is opgenomen. Het ontwerp van decreet legt de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs vast. De essentiële elementen van de structuur van het secundair onderwijs, zoals de graden, de structuur van matrix, de basisbeginselen van de lessenroosters (uren basisvorming, uren differentiatie, uren basisoptie) worden decretaal vastgeklikt.

In het verlengde van dit ontwerp van decreet, zullen uitvoeringsbepalingen worden getroffen op het vlak van de invulling van het nieuwe studieaanbod (met name de invulling van de matrix, opsomming basisopties tweede leerjaar eerste graad) en ook de concordantie van het huidige naar het nieuwe studieaanbod. Zoals bekend heeft de Vlaamse Regering reeds principieel over het uitvoeringsbesluit beslist, zodat scholen weten hoe een aantal elementen zoals het studieaanbod van de toekomst, vorm zullen krijgen.

De minister stelt hierbij vast dat de Raad van State het in zijn advies eens is met deze werkwijze.

Daarnaast zijn aan de modernisering van het secundair onderwijs ook aspecten verbonden die buiten het bestek van dit ontwerp van decreet vallen, maar die uiteraard ook van belang zijn. Het gaat daarbij eerst en vooral over de onderwijsdoelen.

In tweede instantie gaat het over de financiering. De gemoderniseerde structuur en organisatie van het secundair onderwijs heeft voor de eerste graad geen impact op de berekening van de personeelsomkadering en op de berekening van de werkingsbudgetten. De parameters blijven immers ongewijzigd. Voor de tweede en derde graad is die impact op de financiering er wel. Hiervoor zal dus nog initiatief worden genomen. Zoals de minister vorige week al vermeldde in deze commissie, is haar administratie de nodige simulaties aan het voorbereiden.

Ten derde moeten de toelatings- en overgangsvoorwaarden en de studiebekrachtiging worden herzien voor alle leerjaren van het secundair onderwijs. De rechtsgrond is hiervoor al voorzien in de Codex Secundair Onderwijs. Voor de eerste graad is dit al meegenomen in het hoger genoemde ontwerp van besluit dat uitvoering geeft aan voorliggend ontwerp van decreet.

5. Eerste graad secundair onderwijs

De minister komt dan tot de opbouw van het secundair onderwijs. De doelstelling van de eerste graad is duidelijk: leerlingen goed oriënteren en voorbereiden op een bewuste en gerichte studiekeuze in de tweede graad. Twee elementen zijn hierbij essentieel. Vooreerst moeten leerlingen een goede basisvorming verwerven die hen wapent voor het leven. Ten tweede moeten leerlingen voldoende en voortbouwend op het lager onderwijs verder kunnen ontdekken

waar hun interesses en hun talenten liggen en moeten ze die ook kunnen ontplooien. Er mag dan ook gesproken worden van de eerste graad als een oriënterende graad waar 'versterken, verdiepen en verkennen' centraal staan. Drie sleutelwoorden waar de minister zo meteen nog op terugkomt.

Wanneer er gekeken wordt naar de structuur van de eerste graad, zoals die hier (slide 6) schematisch is voorgesteld, dan kan men vaststellen dat de twee stromen (A en B) blijven bestaan. Terminologisch worden de benamingen meer gestroomlijnd (2B in plaats van 2BVL).

Basisvorming blijft de belangrijkste component in de eerste graad. In het eerste leerjaar (A en B) blijft het aantal wekelijkse lesuren voor de basisvorming ongewijzigd. In het tweede leerjaar wordt de basisvorming kwantitatief versterkt. In 2A wordt het aantal wekelijkse lesuren basisvorming verhoogd met 1 uur, in 2B met 4 uur. Kwalitatief wordt de basisvorming ook versterkt door de actualisering van de eindtermen zoals voorzien in het hoger reeds vermelde decreet Onderwijsdoelen. Er komt een set eindtermen per stroom en de ontwikkelingsdoelen van de B-stroom worden vervangen door eindtermen.

Naast de basisvorming wordt er in het eerste leerjaar structureel 5 uur voorzien voor differentiatie, in het tweede leerjaar 2 uur differentiatie met daarnaast nog 5 uur voor de basisoptie in de A-stroom en 10 uur in de B-stroom.

De minister komt dan terug op de drie sleutelwoorden van de eerste graad. De differentiatie moet immers versterken, verkennen en verdiepen. Versterken betekent ruimte bieden voor remediëring wanneer de doelstellingen op het vlak van basisvorming niet bereikt zouden zijn. Verkennen betekent mogelijkheid bieden om extra te werken aan keuzevaardigheid, bijvoorbeeld in functie van het kiezen van een basisoptie of een studierichting in de tweede of derde graad. Verdiepen betekent ruimte geven om verdiepend en uitdagend te werken en zo meer kennis op te bouwen hetzij met betrekking tot de basisvorming of met betrekking tot klassieke talen of de beide.

Van scholen wordt verwacht dat ze minstens twee verdiepende differentiatiepakketten aanbieden en de remediëring die hun leerlingen nodig hebben. De klassenraad kan in het geval van remediëring aan een leerling differentiatiepakketten opleggen. Maar de leerling moet ook dan nog steeds een deel van de differentiatie-uren via eigen keuze kunnen invullen. De remediëring kan dus niet alle uren opsouperen.

Wat de basisopties in het tweede leerjaar betreft, zal een leerling – net zoals vandaag – in het tweede leerjaar een eerste keuze maken voor een basisoptie (of een combinatie van basisopties in 2B). Op basis van de screenings door de administratie zijn de basisopties in aantal gereduceerd en ook geactualiseerd. De lijst wordt vastgelegd in het ontwerp van besluit dat verder uitvoering geeft aan dit ontwerp van decreet.

Het is de minister verder genoegzaam bekend dat de Vlor en een aantal onderwijspartners bedenkingen hebben bij de keuzes die gemaakt worden voor de eerste graad. Zo stelt de Vlor dat deze modernisering de kans niet zou benutten om te garanderen dat de eerste graad leerlingen oriënteert en echt voorbereidt op een meer bewuste en gerichte studiekeuze. Als minister Crevits ziet hoe men deze stelling onderbouwt, stelt ze zich toch vragen. Wellicht is een en ander ook te verklaren doordat er, op het moment van het advies, nog onvoldoende duidelijkheid was over andere dossiers, zoals het dossier eindtermen en het ontwerp van uitvoeringsreglementering.

De Vlor geeft aan dat leerlingen zouden moeten kunnen kiezen voor basisopties die niet in hiërarchisch verband staan. Maar nergens in dit ontwerp van decreet is opgenomen dat er een hiërarchie tussen basisopties zou bestaan. Meer zelfs, in het decreet Onderwijsdoelen is net voorzien dat het de onderwijsverstrekkers zelf zijn die de doelstelling van de basisopties definiëren in het curriculumdossier. Men kan er dus zelf voor zorgen dat er geen hiërarchie ontstaat.

Een tweede element is dat men graag had gezien dat zowel in de A-stroom als de B-stroom voor meerdere basisopties zou kunnen worden gekozen. Voor de B-stroom, waar er tot 10 uur tijd is op de wekelijkse tabel, zijn er meerdere keuzes mogelijk gemaakt. Maar hoe zinvol is het om 5 uur op een wekelijkse tabel in te vullen met meerdere basisopties? De minister is het ermee eens dat jongeren zoekende zijn en dat een wijziging van basisoptie mogelijk moet zijn. De uitvoeringsreglementering voorziet ook dat dit – mits akkoord van de toelatings-klassenraad – mogelijk is gedurende het hele schooljaar. Als een jongere dus een andere basisoptie wil kiezen, is voorzien dat dit zal kunnen.

Het derde aspect dat aangehaald wordt, is dat men in de differentiatie-uren wil kunnen remediëren, verdiepen en verbreden. Dat deze kritiek gegeven werd op het moment dat er – zoals in het masterplan – een beperkt aantal vakken gedefinieerd werd, kan minister Crevits begrijpen. Maar met een basisvorming die gedefinieerd wordt aan de hand van 16 sleutelcompetenties waarbij de leerplanmakers zelf de verkaveling over de vakken kunnen doen, vraagt ze zich af welke verbreding men nog zou willen.

Ook een volgend punt van kritiek verbaast haar sterk. In het ontwerp van decreet werd – in uitvoering van het masterplan – voorzien dat klassenraden de toegang tot een basisoptie kunnen inperken. De Vlor vindt dit blijkbaar jammer. De minister heeft veel vertrouwen in leraren en klassenraden. Ze gelooft dat ze echt bekommerd zijn om voor hun leerlingen een goed traject vorm te geven. Het lijkt haar dan ook niet meer dan logisch dat klassenraden een instrument krijgen om op te treden indien manifest zou blijken dat deze of gene keuze geen goed idee is.

Een laatste element ten slotte, gaat over de schakelmogelijkheden tussen de A-stroom en de B-stroom. Dienaangaande kan de minister meedelen dat in het uitvoeringsbesluit ook deze mogelijkheden worden voorzien.

6. Tweede en derde graad secundair onderwijs

6.1. Nieuwe indeling en actualisering van het studieaanbod

Wat de tweede en derde graad betreft is er sprake van een nieuwe indeling en actualisering van het studieaanbod. Dit studieaanbod van de tweede en de derde graad wordt opgenomen in een matrix. Die laatste is over de loop van het voorbije traject uitgegroeid van een eerder theoretisch gegeven naar een instrument dat zeer goed toepasselijk is in de praktijk, waardoor het hopelijk ook door veel jongeren gebruikt zal worden om de positionering van de studierichtingen goed te leren kennen.

Niet enkel het studieaanbod van het voltijds gewoon secundair onderwijs, maar ook het opleidingsaanbod van het deeltijds beroepssecundair onderwijs én de leertijd én het integrale aanbod van het buitengewoon secundair onderwijs worden erin meegenomen. De matrix wordt verder ook gekoppeld aan de Vlaamse kwalificatiestructuur. En het is de formele ambitie om met deze matrix een volledig overzicht van het studieaanbod in het secundair onderwijs te bieden. Daarmee wordt de huidige onoverzichtelijke indeling in dertig studiegebieden vervangen door een eenvoudig te raadplegen overzicht.

Bij de nieuwe indeling van het studieaanbod van de tweede en derde graad wordt de huidige gradenstructuur behouden. De tweede graad telt twee leerjaren, de derde graad drie leerjaren. Wat het derde leerjaar van de derde graad betreft, wordt het huidige onderscheid tussen specialisatiejaren bso, Se-n-Se-opleidingen tso en kso en de voorbereidende jaren aso en kso weggewerkt. Alles wordt Se-n-Se-opleidingen.

Minister Crevits preciseert dat bij de totstandkoming van de matrix een drietal uitgangspunten voor ogen werden gehouden. Te weten: de transparantie van het aanbod, de rationaliteit van het aanbod en een aanbod van breed programmeerbare studierichtingen met oog voor uniciteit.

Vooreerst is een transparant aanbod dus een algemeen uitgangspunt voor de structuur van de matrix. De domeinen en finaliteiten vormen hierbij het ordeningskader. Ook de onderwijsvormen aso, bso, kso en tso worden behouden, omwille van de herkenbaarheid. Er gelden hierbij twee onderliggende principes. Namelijk dat alle studiedomeinen evenwaardig aan bod komen, met het hele spectrum aan studierichtingen en alle finaliteiten in elk domein. Daarnaast zijn de studiedomeinen coherent samengesteld, zowel qua inhoudelijke samenhang van studierichtingen als qua noden op het vlak van infrastructuur en materieel.

Een rationeel aanbod vormt een tweede algemeen uitgangspunt. Het huidige aanbod van studierichtingen wordt gerationaliseerd. Deze rationalisatie betekent op de eerste plaats een aanpassing aan de noden van de samenleving en de arbeidsmarkt. Bepaalde studierichtingen hebben nood aan actualisering, andere worden best samengevoegd, of krijgen een andere finaliteit. In een aantal gevallen betekent rationalisatie ook dat studierichtingen geschrapt worden omdat ze niet meer relevant zijn op de arbeidsmarkt.

Naast de rationalisatie van bestaande studierichtingen is er ook ruimte voor nieuwe studierichtingen op basis van innovaties op de arbeidsmarkt en ontwikkelingen in de samenleving. Die innovaties en relevante ontwikkelingen worden ook meegenomen in de ontwikkeling van beroepskwalificaties en specifieke eindtermen. Op die manier moeten de studierichtingen in het secundair onderwijs een voldoende lange houdbaarheidsdatum krijgen.

Een aanbod van breed programmeerbare studierichtingen met oog voor uniciteit vormt het derde algemeen uitgangspunt. De minister preciseert dat de matrix een hoofdstructuur, met studiedomeinen en finaliteiten, is voor een aanbod van breed programmeerbare studierichtingen, waarin polyvalentie wordt beoogd. Naast deze breed programmeerbare studierichtingen is er in het secundair onderwijs ook ruimte voor nicherichtingen die – vanuit het oogpunt van macrodoelmatigheid – aan beperkingen of voorwaarden zijn gekoppeld. Het gaat daarbij over ongeveer een derde van alle studierichtingen.

6.2. Finaliteit en samenstelling van de studierichtingen

De minister komt dan tot de uitgangspunten die gehanteerd worden qua finaliteit en samenstelling van de studierichtingen. In uitvoering van het hoger ook reeds genoemde decreet Onderwijsdoelen komen er voor de basisvorming in elke finaliteit op die finaliteit afgestemde eindtermen.

6.2.1. Doorstroomfinaliteit

De doorstroomfinaliteit is studiedomeinoverschrijdend in het geval van het aso en studiedomeinspecifiek in het geval van tso en kso. Het zijn abstract-theoretische studierichtingen die het potentieel hebben om leerlingen succesvol te laten doorstromen naar academische en professionele bacheloropleidingen. Studierich-

tingen met doorstroomfinaliteit zijn samengesteld uit eindtermen en specifieke eindtermen en leiden tot een bewijs van onderwijskwalificatie op niveau 4. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over studierichtingen als Wetenschappen-Wiskunde en Mechatronica.

6.2.2. Dubbele finaliteit

De dubbele finaliteit is studiedomeingebonden en situeert zich in het tso en het kso. Studierichtingen met dubbele finaliteit zijn studiedomeinspecifiek en hebben het potentieel om leerlingen succesvol te laten doorstromen naar gerichte professionele bacheloropleidingen en hbo5-opleidingen. Om de dubbele finaliteit te kunnen garanderen worden studierichtingen samengesteld uit eindtermen, specifieke eindtermen gericht op doorstroom naar het hoger onderwijs en één of meerdere beroepskwalificaties gericht op doorstroom naar de arbeidsmarkt. Studierichtingen met een dubbele finaliteit leiden tot een bewijs van onderwijskwalificatie op niveau 4. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan richtingen zoals Natuur- en groentechnieken of Houttechnieken.

6.2.3. Arbeidsmarktfinaliteit

Studierichtingen met arbeidsmarktfinaliteit zijn studiedomeinspecifiek. Arbeidsmarktgerichte studierichtingen in het gewoon secundair onderwijs hebben het potentieel om leerlingen succesvol te laten doorstromen naar hbo5-opleidingen.

Studierichtingen met arbeidsmarktfinaliteit maken gebruik van beroepskwalificaties. In het gewoon secundair onderwijs zijn ze samengesteld uit eindtermen en één of meerdere beroepskwalificaties. In het buitengewoon secundair onderwijs zijn de studierichtingen samengesteld uit ontwikkelingsdoelen en één of meerdere beroepskwalificaties.

Studierichtingen met arbeidsmarktfinaliteit leiden op het einde van de tweede graad gewoon secundair onderwijs tot een bewijs van onderwijskwalificatie op niveau 2. Op het einde van de derde graad leiden deze studierichtingen tot een bewijs van onderwijskwalificatie op niveau 3. Dat betekent dat deze jongeren nadien of naar het hbo5 kunnen of naar een Se-n-Se. Om de overstap naar een bacheloropleiding te maken, zullen ze een gerichte Se-n-Se moeten volgen.

De opleidingen van de kwalificatiefase en de facultatieve integratiefase van het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3, leiden tot één of meerdere bewijzen van beroepskwalificaties of deelkwalificaties. Mits de ontwikkelingsdoelen van die opleidingen overeenkomen met de eindtermen voor de tweede graad van de finaliteit arbeidsmarkt, leiden ze tot een onderwijskwalificatie op niveau 2. Het bewijs van beroepskwalificatie of van deelkwalificatie in kwestie, kan in hoofde van de leerling in de kwalificatiefase of in de facultatieve integratiefase worden verworven.

6.3. Schematische voorstelling van de matrix: 8 studiedomeinen

De nieuwe matrix (slide 9) omvat 8 studiedomeinen, in plaats van de huidige 30 studiegebieden. Ook de uitwerking van deze matrix heeft de nodige inkt doen vloeien. Zo hadden velen met de komst van de indeling in domeinen en finaliteiten ook graag een schrapping gezien van de onderwijsvormen. De minister verwijst in dat verband naar de SERV, de Vlor en de protocollen van niet-akkoord vanwege het ACOD, het Katholiek Onderwijs Vlaanderen en het GO! Die schrapping gebeurt echter niet. Het schrappen van de termen aso, bso, tso en kso zou op zich immers maar weinig bijdragen. Het zijn termen die mee verduidelijken waar een studierichting voor staat, en ze hoeven helemaal niet

hiërarchisch te worden gezien. De minister zal zich dan ook steeds verzetten tegen uitspraken als zou bso minder zijn dan aso.

Vandaar ook dat de matrix heel duidelijk aangeeft dat er richtingen zijn in tso en kso die uitsluitend voorbereiden op doorstroom naar het hoger onderwijs. Scholen kunnen zich bovendien organiseren als domeinschool of campusschool waarbij richtingen uit de verschillende finaliteiten en onderwijsvormen op eenzelfde campus voorkomen. En indien men dat zou willen, zijn – op basis van omzendbrief SO 55 – zelfs vandaag al samenzettingen van leerlingen mogelijk, ook over de onderwijsvormen heen. Scholen die dus 'onderwijsvormdoorbrekend' willen werken, hebben daar nu al de mogelijkheid toe en zullen die ook morgen hebben. De minister zal verder dan ook geen tijd meer steken in dergelijke symbooldiscussies.

Commentaren als zou deze indeling die op één A3 het hele studieaanbod weergeeft en in een heldere indeling aangeeft binnen welk domein en in welke finaliteit de richting zich situeert, minder duidelijk zijn dan een indeling in 30 aparte tabelletjes, begrijpt ze echt niet. De matrix zelf wordt decretaal vastgelegd. De invulling ervan gebeurt via uitvoeringsbesluit. Sommigen betreuren dat niet hard genoeg gesnoeid werd in het aanbod, maar tegelijk vraagt iedereen wel meteen om richtingen toch niet te snel te schrappen. Grote woorden zijn blijkbaar makkelijker dan kleine daden, concludeert de minister. Zelf verkiest ze in elk geval sterke stappen vooruit te zetten.

7. Schoolorganisatie, concordantie en programmatieregels

De modernisering van het secundair onderwijs biedt aan schoolbesturen ruime autonomie om hun scholen te organiseren. De huidige mogelijkheden, zoals middenschool, bovenbouwschool en driegradenschool, blijven bestaan. Elk schoolconcept op basis van de matrix is mogelijk. In het ontwerp van decreet worden er drie schoolconcepten gedefinieerd: domeinscholen, campusscholen en verticale scholen.

Een school wordt als een domeinschool beschouwd als ze in elk ingericht studiedomein van elke graad, met uitzondering van de eerste graad, ten minste één studierichting uit elke finaliteit organiseert. Wat de finaliteit doorstroom betreft, komen in de tweede en de derde graad zowel domeinoverschrijdende als domeingebonden studierichtingen in aanmerking.

Een school is een campusschool als ze in ten minste twee studiedomeinen samen per graad, met uitzondering van de eerste graad, ten minste één studierichting uit elke finaliteit organiseert. Ook hier komen wat de finaliteit doorstroom betreft, zowel domeinoverschrijdende als domeingebonden studierichtingen in aanmerking.

Een school wordt beschouwd als een verticale school als ze studierichtingen binnen eenzelfde finaliteit en onderwijsvorm in zowel tweede als derde graad organiseert.

Sommigen betreuren die vrijheid van organisatie. Voor het GO! is wat zij de vrijblijvendheid noemen en het feit dat men de verticale school 'in de vitrine' zet, zelfs een element bij hun protocol van niet-akkoord. De minister argumenteert dat, als men voorstander is van de vrijheid van onderwijs, men dat zeker ook moet zijn voor de vrijheid van organisatie van onze scholen. Ze acht het onnodig daar lang bij stil te staan, want in het masterplan is al het volgende afgesproken: "In elk geval zal elk schoolconcept gebaseerd op de matrix, zowel verticaal (…) als horizontaal als een combinatie van beide mogelijk zijn.".

In uitvoering van het masterplan kunnen er aan domein- en campusscholen voordelen worden gekoppeld. Zonder dat de overheid die schooltypes verplicht, brengen domein- en campusscholen met hun studieaanbod een aantal concrete doelen meer binnen bereik. Zo kunnen in domein- en campusscholen leerlingen kennismaken met opleidingen met andere finaliteit, wat studiekeuzes en -oriënteringen ten goede kan komen. Verder maken ze het bundelen en delen van expertise van lerarenteams uit meerdere finaliteiten, maar geaffecteerd aan eenzelfde school, mogelijk. Elk beoogd voordeel zal moeten worden getoetst aan het legaliteitsbeginsel om vast te stellen of dat voordeel kan worden ingevoerd. Wat die voordelen precies zijn, valt onmogelijk vooraf vast te leggen. In het kader van voorliggend ontwerp van decreet wordt voor domein- en campusscholen in voordelen voorzien op het vlak van programmaties.

Om de overgang te kunnen maken van het huidige naar het nieuwe studieaanbod worden omzettingsregels vastgelegd, die in de vorm van een concordantietabel als bijlage bij het uitvoeringsbesluit zullen worden gevoegd. Om de continuïteit van het studieaanbod op schoolniveau te waarborgen, wordt voorzien dat de omzetting naar één basisoptie of structuuronderdeel een recht is en geen programmatie.

In afwachting van de modernisering van het voltijds gewoon secundair onderwijs gold aanvankelijk een programmatiestop. Deze werd enkele jaren geleden terug stopgezet en vervangen door stringente programmatiemogelijkheden. Dat betekent dat er nog talloze opleidingen niet programmeerbaar zijn. Het is logisch dat een geactualiseerd opleidingsaanbod wel programmeerbaar is, mits een zekere sturing door de overheid. Daarom bevat het ontwerp van decreet een set van nieuwe programmatieregels.

Binnen het gemoderniseerd secundair onderwijs zullen – met uitzondering van de niche – vrij programmeerbaar zijn: alle structuuronderdelen van de eerste graad; structuuronderdelen die toelaten een domeinschool te worden; structuuronderdelen binnen het studiedomein van een domeinschool; een domeinoverschrijdende studierichting binnen de finaliteit doorstroom, georganiseerd door een domeinschool of campusschool.

Alle andere structuuronderdelen zijn programmeerbaar na adviesprocedures, mits goedkeuring door de Vlaamse Regering en op basis van een reeks strikte criteria: vraag en aanbod, waarborgen van vrije keuze en studiecontinuïteit voor leerlingen en, afhankelijk van het geval, samenwerking met de bedrijfswereld en infrastructuurvoorzieningen spelen in de programmatie een cruciale rol. Ook de afspraken die zijn gemaakt met andere lokale opleidingsactoren – zoals VDAB, Syntra en het secundair volwassenenonderwijs – zijn van belang.

Er wordt verder bepaald dat onderwijsverstrekkers, in afwachting van de uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs, in hun lokaal programmatiebeleid kunnen anticiperen op en zich kunnen zetten naar de onderwijsstructuur, naar het studieaanbod en naar het daaruit volgend geambieerd schoolconcept van de toekomst. Het onderwijsveld is daarvoor absoluut vragende partij.

Het voorliggende ontwerp van decreet vormt een belangrijke stap voorwaarts in de modernisering van ons secundair onderwijs, concludeert minister Crevits. En het biedt scholen – samen met het decreet Onderwijsdoelen, dat de inhoudelijke vernieuwing realiseert, en het ontwerp van decreet betreffende duaal leren en de aanloopfase (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1478/1-2), dat vorige week in deze commissie werd besproken – de ruimte om zich 'future proof' te maken.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkomst van Caroline Gennez

De fractie van *Caroline Gennez* is tevreden dat de minister op de vele en kritische adviezen is ingegaan en dat er een ontwerp van decreet voorligt. Na twintig jaar was de discussie aan afronding toe. Ze hoopt echter dat die landing geen crash wordt. De hervorming van het secundair onderwijs is een van de grote werven waaraan het Vlaamse onderwijs – om diverse hele goede redenen – behoefte heeft.

Jongeren moeten volgens haar meer dan vandaag een bewuste studiekeuze maken, die aansluit bij hun talenten en interesses, waarbij de lat voor iedereen hoog ligt. Daar staat tegenover dat PISA – hoewel de globale scores nog goed zijn – een dalende tendens bij de sterkste presteerders vaststelt en dit zowel voor taal, wiskunde als wetenschappen. En in Vlaanderen blijft ook een recordkloof bestaan die eerder bepaald wordt door afkomst dan talenten. Dat is onvergeeflijk in een moderne samenleving die alle handen en hersencellen – elk talent dus – nodig heeft voor vooruitgang en emancipatie.

Haar fractie denkt echter dat het voorliggende ontwerp van decreet samen met het decreet Onderwijsdoelen niet slaagt in het dichten van de genoemde kloof. Foute studiekeuze is vaak een voorbode van schoolse vertraging, schoolverlaten zonder diploma (vooral dan in de grote steden en in de provincie Limburg) en een moeilijk leven. Om dat tegen te gaan is zij er voorstander van om die keuze iets later definitief te maken. Een jongere van 14 is immers rijper dan een kind aan het einde van het basisonderwijs. Zij betreurt daarom de keuze om al in de eerste graad te 'tracken' en onvoldoende de brede basisvorming aan te bieden.

Verder is haar fractie voorstander van de opwaardering van het technisch en beroepsonderwijs, die mee wordt bereikt door de tussenschotten tussen onderwijsvormen weg te werken. Het watervaleffect verdwijnt niet door erover te zwijgen, maar evenmin door dat wegwerken van de tussenschotten alleen. Wat men wel moet doen, is jongeren met dezelfde interesses samen opleiden, de architect van de toekomst samen met de metselaar, die ook later zullen moeten samenwerken. Ze heeft dan ook vragen bij de opsplitsing in aso- en tso-scholen. Beter is om studiedomeinen zodanig te organiseren dat jongeren met een praktische en met een theoretische interesse dezelfde schoolse carrière doormaken. De opgesomde Vlor-partners zijn het daarmee eens, onderstreept ze.

Wat het hoger leggen van de lat betreft, herinnert het lid eraan dat haar fractie een ambitieuzere aanpak van de inhoudelijke eindtermen had gewenst, waarbij elke eindterm bindend is voor elke leerling, in plaats van het bereiken van doelstellingen context- of populatiegebonden te maken. Ze wacht de verdere uitwerking door de ontwikkelcommissies af. Even vrijblijvend laat men de keuze voor de oprichting van domeinscholen, terwijl die scholen volgens haar om de eerder genoemde redenen de voorkeur verdienen.

Verder geeft het veld aan dat er onvoldoende rekening is gehouden met zijn input. Koepels en netten bereikten geen protocol van akkoord, oudervereniging waren bijzonder kritisch, het ouderpanel pleit voor de opheffing van de tussenschotten en het verlaten van de studiekeuze, twee op drie schooldirecteurs vinden de voorstellen te beperkt. Het draagvlak is kleiner dan bij het masterplan, waarschuwt de spreekster.

Volgende punt van invraagstelling is of de zaken met deze hervorming duidelijker worden en of het hier over de fundamentele verandering gaat waaraan het secundair onderwijs nood had. De fundamentele verandering die werd verwacht, is in het regeerakkoord al afgevlakt tot een modernisering en uiteindelijk is er naar haar gevoel te weinig van overgebleven. Verklaring hiervoor is de te grote vrijblijvendheid. Het lid vreest dat in de praktijk slechts bordjes worden verhangen. Zo kan de ene concluderen dat de studiekeuze niet vervroegt en de andere dat ze niet verlaat, hetgeen in de praktijk betekent dat er niets veranderd is. Ook de matrix werd onnodig gecompliceerd met schotten en labels, terwijl twee finaliteiten hadden volstaan, waardoor hij even weinig duidelijk is als de huidige structuur met zijn 30 domeinen. In de derde graad bijvoorbeeld gaat men van 157 naar 146 studierichtingen. Was het daarom te doen? Want hiermee zal men het verschil niet maken. Dit is een gemiste kans om duidelijkheid te scheppen.

De fractie van de spreekster sluit zich aan bij de oproep van de Vlor om het huiswerk alsnog over te doen en bij te sturen op het vlak van studiekeuze, finaliteiten, schotten, labels en mogelijkheden tot 'opzalmen', omdat wat voorligt de observerende en oriënterende functie van de eerste graad niet realiseert, evenmin als een coherent aanbod voor alle leerlingen in tweede en derde graad dat leidt tot een effectieve onderwijskwalificatie. Het ontwerp van decreet biedt geen kader om deze doelstellingen waar te maken. Er mag dan ook gevreesd worden dat deze modernisering, alleszins voor wat de studiekeuze betreft, geen zoden aan de dijk zal zetten. Bovendien worden technisch en beroepsonderwijs onvoldoende geherwaardeerd, en wordt de waterval niet stopgezet. Hoewel onderwijs steeds mensenwerk zal blijven, ware een minder vrijblijvende en meer doortastende structuurhervorming zeker beter geweest.

1.2. Tussenkomst van Kathleen Krekels

Kathleen Krekels leest in de memorie van toelichting dat elke jongere in het secundair onderwijs zal worden uitgedaagd, zodat zoveel mogelijk jongeren een zo hoog mogelijk niveau halen en uitblinken in hun mogelijkheden. Die doelstelling staat er dus wel degelijk in. In artikel 5 staat dat de modernisering de schoolbesturen de kans biedt om met een ruime autonomie de organisatie van de scholen tot zich te nemen. Het lid stelt vast dat veel scholen al met dergelijke reorganisatie bezig zijn.

Het is haar zorg dat die autonomie zowel ten goede van de zwakkeren als van de sterkeren wordt benut. Precies omwille van die laatsten is na lang nadenken de getrapte keuze in de brede eerste graad ingevoerd. Ze zijn bij het begin van het secundair onderwijs al klaar voor die keuzes en uitdagingen. Zonder de getrapte keuze bleven zij op hun honger.

Aso, tso, bso en kso worden tussenschotten genoemd maar het zijn ook gewoon richtingen die de mensen kennen en die aangeven wat men ervan mag verwachten. Het klopt dat aso eerder theoretisch is, terwijl tso zowel theorie als praktijk omvat en de jongeren in het bso dan weer leren door te doen. De jongeren in kwestie komen later inderdaad op dezelfde arbeidsplaatsen terecht, maar wel met een verschillende functie en verantwoordelijkheid. Iedereen moet daartoe op zijn niveau worden opgeleid. In domeinscholen kan men verschillende richtingen op dezelfde campus volgen, maar het einddoel van elke richting is wel duidelijk: verder studeren of arbeidsmarkt.

1.3. Tussenkomst van Koen Daniëls

Koen Daniëls spreekt formeel tegen dat het ontwerp van decreet de doelstellingen uit het masterplan niet zou realiseren. Hij wil er tevens op wijzen dat

sommige scholen en leerkrachten – op basis van foutieve informatie – ten onrechte denken dat bepaalde dingen moeten, terwijl dat niet het geval is. Daarom wil hij in grote lijnen nog eens uitleggen wat er nu werkelijk in dit ontwerp van decreet staat.

Zo staat in artikel 11 van het ontwerp van decreet dat een leerling in het tweede leerjaar A van het secundair onderwijs één basisoptie (of in voorkomend geval één pakket) kiest. De meerderheid kiest daarvoor in uitvoering van de trapsgewijze studiekeuze uit het goedgekeurde masterplan. Leerkrachten in het lager onderwijs geven immers aan dat differentiëren weliswaar belangrijk is maar dat de spreiding op een bepaald moment zo groot wordt, dat men die nog maar moeilijk rond krijgt in één klas. Dat is de werkelijke uitdaging, zoals PISA bevestigt. De sterke leerlingen worden onvoldoende uitgedaagd in het huidige systeem.

Wat voorligt, daagt leerlingen die meer aankunnen, effectief uit, en werkt leerlingen bij die ondersteuning nodig hebben. Het lid verwijst dienaangaande naar artikel 28: in het eerste jaar kunnen de 5 uur extra zowel verdiepend als remediërend zijn. Scholen moeten minstens 2 verdiepende pakketten aanbieden evenals remediërende differentiatiepakketten waaraan de leerlingen behoefte hebben. Bij dat laatste blijken in de praktijk vooral Nederlands en wiskunde aan de orde te zijn. Eindelijk wordt niet langer aan die leerlingen gezegd dat ze maar moeten proberen aan te sluiten. Tegelijk wordt de leerlingen die al van in de lagere school snakken naar extra, meer geboden. Het ontwerp van decreet zet erop in om al vroeg in de schoolloopbaan zittenblijven en ongekwalificeerde uitstroom te vermijden, besluit hij.

Het klopt dat de klassenraad op het einde van het eerste jaar bepaalde basisopties kan uitsluiten van keuze in het tweede jaar. Er staat echter nergens in het ontwerp van decreet dat er een hiërarchie is tussen die opties of studierichtingen. Als collega Gennez toch het tegendeel blijft herhalen, moet ze niet verbaasd zijn dat mensen gaan denken dat er wel degelijk sprake is van hiërarchie, waarschuwt hij. Voor N-VA is die hiërarchie tussen basisopties en studierichtingen er alleszins niet. Abstractie staat niet boven arbeidsmarktgerichtheid. Wie een arbeidsmarktgericht diploma behaalt, hoeft alvast geen werkloosheid te vrezen.

De matrix met zijn indeling in domeinen, finaliteiten en onderwijsvormen is het gedroomde instrument om op een infodag aan ouders die het onderwijsjargon niet beheersen, uit te leggen wat de studierichtingen zijn. Hetzelfde geldt trouwens voor de leerlingen en de leerkrachten. Het klopt dat er binnen de doorstroomfinaliteit een onderscheid is tussen domeinoverschrijdend aso en domeingebonden tso/kso, maar dat is eerlijker dan de vele studierichtingen die vandaag niet bieden wat ze beloven. Van het eerste geeft hij Humane Wetenschappen als voorbeeld, dat niet alleen voorbereidt op maatschappij en welzijn maar ook op taal- en letterkunde. Van het tweede geeft hij Zorg- en Welzijnswetenschappen als voorbeeld, waarvan bekend is dat doorstroming naar andere richtingen dan Verpleegkunde, Logopedie of Kinesitherapie minder goede resultaten geeft.

Structuren op zich lossen niet alles op volgens N-VA. Als de kwaliteiten van studenten die instromen in het hoger onderwijs op het vlak van Nederlands en wiskunde ondermaats zijn, lost men dat niet op met uitgestelde studiekeuze, maar wel met ambitieuze eindtermen, die ervoor zorgen dat studierichtingen die op doorstroming voorbereiden, ook de vereiste inhoud hebben. Dat bijvoorbeeld leerlingen in de Humane Wetenschappen vroeger te weinig statistiek kregen voor een latere studie Politieke en Sociale Wetenschappen, Psychologie of Pedagogiek, lost men niet op met een brede eerste graad, een uitgestelde studiekeuze of de

afschaffing van de studierichting zelf, maar met meer statistiek in die Humane Wetenschappen. De inhoud is voor N-VA cruciaal.

Met het pleidooi van Caroline Gennez voor een meer dwingend kader en minder vrijblijvendheid qua schoolorganisatie is de spreker het absoluut oneens. Het Vlaamse scholenlandschap is wat het is. De scholen staan waar ze staan. Met welk budget wil collega Gennez ze samenbrengen? Van waar moet het extra geld komen? Volgens het lid moet geld in de eerste plaats naar de capaciteit gaan en naar de instandhouding van de bestaande gebouwen. Daarom mag volgens artikel 17 elk schoolbestuur zelf zijn eigen organisatiemodel kiezen, maar altijd gebaseerd op de matrix. Zowel verticaal, horizontaal als een combinatie van beide zijn mogelijk. Hij onderstreept dat domeinscholen – spijts sommige hardnekkige geruchten die de ronde doen – niet verplicht worden.

Voor de indeling verwijst hij naar artikel 26 met zijn 27 uur (op 32 uur) gemeenschappelijk in het eerste leerjaar A en 27 uur gemeenschappelijk in het eerste leerjaar B, 25 uur gemeenschappelijke algemene vorming in het tweede leerjaar A en 20 uur in het tweede leerjaar B. Wie kan op grond van die aandelen beweren dat Vlaamse leerlingen te weinig algemene vorming gemeenschappelijk hebben? Hij wijst erop dat er ook wetenschap en techniek in zit, voor iedereen. De regering legt vast welke vakken algemene vakken, technische vakken, praktische vakken en kunstvakken zijn.

Het is ook goed om te verduidelijken wat CLIL is en wat niet. Het stemt hem tevreden dat het ontwerp van decreet resoluut kiest voor kwaliteit, zowel wat het vak zelf als de kennis van de leerkracht betreft, en voor de zekerheid dat CLIL slechts openstaat voor leerlingen die voldoende kennis hebben van de onderwijstaal Nederlands. Hij waardeert tevens dat CLIL facultatief en niet verplicht is. Belangrijk voor de schoolorganisatie is dat leerlingen (en hun ouders) die ervoor kiezen iets in CLIL te doen, dat ook in CLIL moeten kunnen afwerken.

Verder apprecieert hij dat het ontwerp van decreet duidelijkheid schept over programmatie, opname en organisatie. De opleidingen die men vandaag heeft, mag men omvormen, en krijgt men dus van rechtswege. Zij worden niet beschouwd als programmatie. Het is onwaar dat een bepaalde organisatievorm wordt opgelegd om (nieuwe) studierichtingen te kunnen organiseren. Wel schrijft artikel 35 voor dat er lokaal afspraken moeten worden gemaakt over een rationeel en transparant studieaanbod, wat zijn fractie vanzelfsprekend vindt, ook al is hij er niet tegen dat twee scholen van hetzelfde net in dezelfde stad dezelfde studierichting aanbieden. Die concurrentie biedt immers zowel keuzevrijheid aan de leerlingen als alertheid aan de scholen, die niet op hun lauweren kunnen rusten.

De resultaten van leerlingen worden opgevolgd via andere decreten en besluiten, waarbij het lid de niet-bindende toelatingsproeven en de oriënteringsproeven vermeldt. Het ontwerp van decreet gaat niet over de onderwijsdoelen op zich, maar het zorgt wel voor een heldere structuur voor ouders, leerkrachten en leerlingen. Gelijke onderwijskansen staan hoog, maar impliceren niet dat alle leerlingen hetzelfde zijn. Het betekent integendeel dat men in capaciteiten, interesses, talenten en drijfveren ongelijke leerlingen ongelijk behandelt.

Dat heeft implicaties voor het basisonderwijs. Als men wil dat jongeren bepaalde richtingen kiezen, mag men de kennismaking met wetenschap en techniek niet uitstellen tot de eerste graad van het secundair onderwijs. Hij betreurt dan ook dat men op het terrein het domein in een aantal gevallen blijft samen stoppen met mens en maatschappij, zoals in sommige nieuwe leerplannen wereldoriëntatie. Daardoor komt wetenschap en techniek onvoldoende in de schijnwerpers te staan.

Er komt geen uitstel van de studiekeuze, verzekert het lid, omdat zulks in niemands belang is. Van alles een beetje leidt tot niets goed. Leraren met vakken van één uur komen tijd te kort om dieper te graven. Daarom kiest het ontwerp van decreet voor pakketten van samenhangende vakken in de basisopties.

Verder spreekt het voor zich dat – naast de structuur en de eindtermen – vooral ook de leerkrachten cruciaal zijn. Mee daarom legt het ontwerp van decreet ook geen onmogelijke differentiatie op, maar maakt het een organisatie mogelijk die leerlingen met dezelfde capaciteit en interesse samenbrengt. Voor de aansluiting op zowel arbeidsmarkt en hoger onderwijs is het essentieel dat de leerkrachten over de vereiste bekwaamheidsbewijzen beschikken, eerder dan over voldoende geachte of andere bekwaamheidsbewijzen.

Ten slotte mag men van de daling van het aantal studierichtingen in de derde graad geen fetisj maken. Wat voorligt, is het resultaat van een kritische blik op mogelijke wijzigingen. Hij waarschuwt daarbij ook nog voor de termen opstromen en opzalmen, want zij suggereren opnieuw dat het ene hoger is dan het andere. Juister is om te spreken van schakelen.

Het lid vat samen dat het ontwerp van decreet vertrouwen geeft aan scholen, in een kader om de uitdagingen waar men voor staat aan te gaan. Hij roept daarom op het ontwerp van decreet niet alleen goed te keuren, maar ook aan iedereen de inhoud ervan uit te leggen.

1.4. Tussenkomst van Jo De Ro

Jo De Ro treedt bij dat men mensen niet op het verkeerde been mag zetten. De uitdagingen zijn groot, waarbij hij de groepen noemt die geen diploma behalen (in Vlaanderen toch gemiddeld 1 op 10), en in het bijzonder de mindere prestaties van jongens, van jongeren uit sociaaleconomisch zwakkere milieus en van jongeren met een andere thuistaal, naast de dalende prestaties van de sterkste groep.

Voor zijn fractie kan wat voorligt niet los gezien worden van ander – belendend – decretaal werk en de uitvoering daarvan. Zo heeft een hervorming van het secundair onderwijs geen zin zonder versterking van het basisonderwijs. Hij vermeldt verder de eindtermen, waarbij leraren ruimte vragen en leerlingen toekomstgerichte inhoud, evenals duaal leren en de inspanningen rond de leraar. Diens kwaliteit en bezieling maakt immers het verschil.

Het lid wijst erop dat een belangrijk doel als de versterking van de keuze door ouders en leerlingen niet evident is om te bereiken. Het is dan ook goed dat wat voorligt, aansluit bij de eerstelijnsrol die de leerkracht kreeg in de omvorming van PMS tot CLB. Ook het belang van de aansluiting met basis- en hoger onderwijs mag niet onderschat worden, evenmin als de noodzakelijke herwaardering van het technisch en het beroepsonderwijs.

De vrijheid van scholen en leerlingen waar men in het ontwerp van decreet voor kiest, is geen slogan, verzekert hij. Ze maakt mogelijk om in te spelen op lokale noden, ook al mag men niet onderschatten wat in de huidige wetgeving nu al kan. Zij verbiedt bijvoorbeeld niet om vakken in clusters in plaats van gespreid over een jaar te geven. Hij roept op het beleidsvoerend vermogen zodanig te versterken dat men ook effectief veel meer gebruik gaat maken van al die vrijheden.

Voor zijn fractie moet de hervorming van de B-stroom in de eerste graad goed opgevolgd worden, mede door inspectie en pedagogische begeleiding. Niemand betwijfelt immers het belang van de doelstelling dat leerlingen die daartoe de

capaciteit hebben, kunnen opzalmen. Hij wijst erop dat de groepen groot en divers zijn, terwijl het centrale doel moet zijn dat gewerkt wordt aan individuele leerkansen om latere ongekwalificeerde uitstroom te vermijden. Het lid hoopt dan ook dat de hervorming voor een nieuwe adem zorgt.

Verder waardeert hij de ideeën over en de doelstellingen voor het buitengewoon secundair onderwijs in het ontwerp van decreet, maar ook op dat punt belooft hij opvolging. Hij hoopt dat de goede resultaten op de arbeidsmarkt van sommige buso-scholen, opleidingsvorm 3, nog versterkt worden.

Noch dit ontwerp van decreet, noch de eerder genoemde onderwijsdecreten kunnen op zich alle problemen oplossen maar hun samenspel biedt er wel een kader voor. Daarnaast hoopt hij dat de investeringen in capaciteit die de komende jaren nodig zullen zijn, ook als inhoudelijke hefboom zullen werken, met name in de regio's waar minder goede resultaten worden geboekt zoals bijvoorbeeld voor wat de ongekwalificeerde uitstroom betreft. Het lid doelt daarmee op infrastructuurvernieuwing die vertrekt van methodes die aansluiten bij een aantal ideeën uit het vernieuwd secundair onderwijs, waardoor een positieve keuze voor het meer arbeidsmarktgerichte deel bevorderd wordt, en geeft de gemeentelijke technische school in Londerzeel als voorbeeld.

1.5. Tussenkomst van Jos De Meyer

Jos De Meyer wil, in het licht van de bekommernis voor een transparant en rationeel aanbod in de tweede en derde graad, waarschuwen voor de proliferatie van gespecialiseerde studierichtingen met dure infrastructuur, veel didactische uitrusting en gespecialiseerd personeel. Hij betwijfelt of sommige aanvragen van programmatie of omvorming wel beantwoorden aan de genoemde doelstelling. Hij hoopt dat de minister in haar antwoord aan het veld het signaal geeft dat men ook in deze best de nodige wijsheid aan de dag legt.

1.6. Tussenkomst van Björn Rzoska

De fractie van *Björn Rzoska* is de mening toegedaan dat de hervorming niet ver genoeg gaat. Een aantal onderzoeksresultaten wijzen op tekortkomingen en problemen van structurele aard, zoals de prestatiekloof en de kwaliteitsverschillen tussen scholen. Deze nopen zijns inziens tot een meer fundamentele aanpak. Wat voorligt, garandeert geen structureel antwoord. De brede eerste graad met genoeg differentiatie, waar Groen voorstander van is, ontbreekt, evenals de opheffing van de klassieke opdeling in aso, tso, bso en kso, en de studiekeuze op 14 jaar. De matrix is vrij complex en de rationalisering van het studieaanbod in de tweede en derde graad bescheiden. Het lid vat beeldend samen dat het ontwerp van decreet te veel schijnbewegingen omvat en teleurstelt ten aanzien van de duidelijke krijtlijnen die werden uitgezet door de commissie-Monard. Zijn fractie zal het ontwerp van decreet dan ook niet goedkeuren.

1.7. Tussenkomst van Kathleen Helsen

De fractie van *Kathleen Helsen* vindt het ontwerp van decreet een cruciale stap voorwaarts naar een modern secundair onderwijs en zal het dan ook goedkeuren. Scholen, schoolbesturen, schoolteams en leerkrachten zijn er, met name in haar eigen regio, zelf al jaren mee bezig, evenwel in de onzekerheid over wat het parlement finaal zou beslissen. Vandaag is duidelijkheid over het toekomstige kader dan ook cruciaal. Ze onderstreept dat wat voorligt, trouw is aan de filosofie en de inhoud van het masterplan dat hier in de vorige legislatuur werd goedgekeurd. Het ontwerp van decreet maakt het volgens haar mogelijk om de ingezette moderniseringsbeweging kracht bij te zetten en geeft scholen de gelegenheid goed na te denken over hun aanbod, structuur en schoolconcept –

wat zij in de praktijk reeds meer dan ooit ziet gebeuren – samen met elkaar en met de stakeholders.

Alle scholen in een regio hebben de ruimte om – vanuit het eigen concept, het eigen pedagogisch project en de eigen regio – de situatie goed te analyseren, om de eigen sterktes in kaart te brengen en om na te gaan hoe men zich het best kan onderscheiden in het bieden van kansen aan leerlingen. Voor de ene zal die ontwikkeling in de richting van een middenschool gaan, voor de andere een campus- of een domeinschool.

Dit alles omwille van de grote zorg die er bij alle scholen bestaat om hun leerlingen de beste ontplooiingskansen te bieden, teneinde te kunnen uitgroeien tot sterke personen met een brede algemene vorming. Die laatste moet hen niet alleen voorbereiden op participatie aan de arbeidsmarkt of op de stap naar het hoger onderwijs, maar moet hen ook toelaten om sterk te participeren in de samenleving.

Haar fractie is ervan overtuigd dat de hervormde eerste graad een versterkte verkennende en oriënterende rol speelt, zoals het masterplan beoogt. Terwijl de vroegere aanpak vooral aanbodgestuurd was, maakt het ontwerp van decreet het mogelijk om meer dan ooit leerlinggebonden in te spelen op talenten en interesses, om zowel uitdaging als remediëring aan te bieden. Het was daarbij nooit de bedoeling om van de brede eerste graad een genivelleerde eenheidsworst te maken. De voorliggende keuze houdt terecht rekening met de grote diversiteit in talenten en interesses. In een superdiverse samenleving is dat de juiste weg om echt gelijke kansen te geven.

De keuze om het onderscheid tussen A- en B-stroom te behouden is voor haar fractie cruciaal. Het rapport-Monard stelde reeds dat de actuele eerste graad B noodzakelijk is en blijft. In het belang van de leerlingen koos de commissie-Monard resoluut voor het behoud van een aparte aanpak in de eerste graad voor deze jongeren. Wie stelt dat er in de toekomst geen garantie meer bestaat dat leerlingen van de A- en B-stroom kunnen overstappen, toont vooral aan dat hij of zij het niet helemaal begrepen heeft, oordeelt het lid. De versterking van de algemene vorming in de B-stroom maakt dat net wel mogelijk.

De nieuwe ordening van studierichtingen in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs biedt grote duidelijkheid aan de scholen. Haar fractie vindt het positief dat er gekozen wordt voor drie finaliteiten. Die keuze zet een mentaliteitsverandering in. Ook de SERV acht het in zijn advies belangrijk om duidelijk te maken aan leerlingen waarop ze zich voorbereiden, naast de algemene vorming, zodat ze leren vooruitkijken. De onderwijsvormen worden behouden voor hun herkenbaarheid. Ook positief vindt haar fractie dat scholen een jaar de tijd hebben om zich voor te bereiden op de modernisering. In dat perspectief is goede communicatie uiterst belangrijk.

Wie gekozen heeft voor arbeidsmarktgerichte finaliteit kan zich in een zevende Se-n-Se-jaar alsnog voorbereiden op een bacheloropleiding. Veel van die zevende jaren zijn op vandaag een verdieping van de eerdere opleiding. Maar voor wie toch wil doorstromen naar het hoger onderwijs, is het cruciaal goed te kunnen schakelen. Daarom wordt het ‘naamloos jaar’ behouden, al mag er nagedacht worden over een meer geschikte naam, waarvoor het lid de term ‘transitjaar’ suggereert. In het moderniseringstraject komt de vormgeving van dat jaar echter pas binnen zes jaar aan de orde, maar daar hoeft men van het lid niet op te wachten. Is het mogelijk om daar op korte termijn op meerdere plaatsen proeven voor op te zetten?

2. Antwoorden van minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* verzekert dat de uitvoeringsreglementering zal voorzien in de mogelijkheid om over te stappen van de B- naar de A-stroom. Wat voorligt, biedt een enorme opportuniteit daartoe, doordat er meer geïnvesteerd wordt in de algemene vorming. Het is wel zo dat nog bijkomende begeleiding nodig zal zijn voor de jongeren met een pakket aan moeilijkheden.

Wat de brede eerste graad betreft, stelt ze vast dat het ene lid er wel degelijk een ziet in het ontwerp van decreet terwijl een ander de afwezigheid ervan betreurt. De minister treedt de commissievoorzitter bij dat deze er wel degelijk is, en wel omdat er zoveel uren geïnvesteerd worden in basisvorming. Het komt erop aan tegelijk kansen te geven aan jongeren die klaar zijn om hun keuze te maken, en degenen die dat nog niet zijn, breed te vormen opdat ze later kunnen springen. Er komt dan ook geen eenheidsworst, waarbij alle leerlingen nog eens twee jaar samenzitten. Ook het masterplan voorziet al in basisopties, merkt ze op. Leerlingen zijn opgelucht dat er zowel binnen A- als B-stroom keuze is. Er zit echter geen hiërarchie in, onderstreept ze. Zij erkent dat die niet verdwijnt door dat eenvoudig te zeggen, maar het is even fout om de hiërarchie verbaal te blijven bevestigen. Voor de minister zijn de niveaus gelijkwaardig.

Dat de onderwijsvormen niet worden afgeschaft, is eveneens gebaseerd op de matrix die werd goedgekeurd op het einde van de vorige legislatuur. Uit het algemeen gevraagde uitstel leidt ze af dat de hervorming wel degelijk als groot wordt ervaren. Zij ziet ook enorm veel scholen die al bezig zijn de toekomst voor te bereiden. Soms is meer overleg aangewezen, erkent ze, zoals in de gevallen van Neerpelt, Leuven en Roeselare. Als scholen willen samenwerken, zijn ze daar echter vrij in, zolang ze maar niet verklaren dat ze daartoe door haar verplicht worden. Ze zijn immers even vrij om dat niet te doen. Ook zij heeft geen probleem met meerdere aso-scholen binnen een centrum of stad, maar wel als er voor de leerlingen tegelijk geen tso- of bso-school is op een behoorlijke afstand.

De matrix geldt wel degelijk voor iedereen, de studierichtingen zijn uniek en de studie-inhouden zijn uniek, maar de manier van organiseren is vrij. Wat het aantal studierichtingen betreft, merkt ze op dat het lid dat de reductie te beperkt vindt, hetzelfde is dat in vraag om uitleg nr. 2394 van 2016-2017 vraagt om de richting Multimedia niet te schrappen. Enige consequentie ware dus op zijn plaats. Er werd hier tegelijk getracht om het aantal te verminderen en nieuwe inhouden aan te bieden.

Op de vraag over de programmatie, antwoordt de minister dat het klopt dat scholen een belangrijke rol spelen in de uitwerking van een rationeel aanbod. Vandaag komen dossiers voor de Vlaamse Regering na advisering door de Vlor, de inspectie en de administratie. Voortaan kan een domeinschool vrij programmeren, maar niches en richtingen met specifieke infrastructuur zullen de Vlaamse Regering moeten blijven passeren om de uitgaven onder controle te houden.

Zelf vindt zij ‘doorstroomjaar’ een mooie naam voor het algemeen vormende jaar na een arbeidsmarktgerichte opleiding. Verder wil ze een verbreding van het aanbod zeker bekijken. De regering wil ook zeker de toegang tot het hoger onderwijs niet moeilijker maken, wel integendeel, maar ze wil er wel voor zorgen dat de kandidaten goed voorbereid zijn.

Tot slot richt de minister een welgemeend woord van dank aan de administratie en de betrokken medewerkers van haar kabinet.

III. Stemmingen

1. Artikelsgewijze stemming

Artikel 1 tot en met 60

Alle artikelen van het ontwerp van decreet worden zonder verdere opmerkingen aangenomen met 10 stemmen tegen 3.

2. Stemming over het geheel

In zijn geheel ter stemming gelegd, wordt het ontwerp van decreet tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs daarna eveneens aangenomen met 10 stemmen tegen 3.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Koen DANIELS
Jos DE MEYER
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ACOD	Algemene Centrale der Openbare Diensten
AHOVOKS	Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen
AKOV	Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming
aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CLIL	Content and Language Integrated Learning
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (historische naam = Gemeenschapsonderwijs)
hbo5	hoger beroepsonderwijs 5
kso	kunstsecundair onderwijs
PAV	project algemene vakken
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
PMS	(historisch) psycho-medisch-sociaal centrum (nieuwe naam = centrum voor leerlingenbegeleiding, CLB)
Se-n-Se	secundair-na-secundair
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad